

مقایسه شرایط عمومی پیمان صنعت نفت و نشریه-۴۳۱۱ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و راهکارهای رفع نواقص و مشکلات آن

اسماعیل رادگهر*، شرکت ملی نفت ایران • ناهید مومنی، دانشگاه آزاد

چکیده

بر اساس اصول انعقاد کلیه پیمان‌های پروژه‌های عمرانی، شرایط عمومی پیمان یا نشریه ۴۳۱۱ سازمان برنامه و بودجه کشور از ملزومات موافقت‌نامه و قرارداد است. این مجموعه حدود، اختیارات، مسئولیت و تعهدات کارفرما و پیمانکار و عوامل درگیر را در سازمان پروژه تدوین و تدقیق می‌کند و تلاش دارد که حداقل ابهامات در انجام پروژه ایجاد شود. اما با توجه به آنکه آخرین بازنگری مجموعه شرایط عمومی پیمان مصوب ۱۳۸۷/۳/۳ بوده و بازنگری مجددی انجام نشده و شرایط عمومی پیمان‌ها، تفاوت‌هایی با مجموعه شرایط عمومی صنعت نفت دارد، لازم است با توجه به تغییر تکنولوژی و مدیریت پروژه و شرایط خاص پروژه‌های صنعت نفت، برخی مفاد چالش‌زای این آئین‌نامه بررسی و با شرایط خاص پروژه‌های صنعت نفت مقایسه شود. در این مقاله مفاد و تبصره‌های چالش‌زا و قدیمی شرایط عمومی پیمان - که با شرایط موجود صنعت نفت مطابقت چندانی ندارد - بررسی و راهکار و پیشنهادهای لازم جهت اصلاح مفاد ارائه می‌شود.

اطلاعات مقاله

تاریخ ارسال نویسنده: ۹۶/۰۵/۱۳

تاریخ ارسال به داور: ۹۶/۰۵/۲۳

تاریخ پذیرش داور: ۹۶/۰۶/۲۵

واژگان کلیدی:

پروژه، شرایط عمومی، موافقت‌نامه، کارفرما، پیمانکار، مشاور

مقدمه

تجهیزات و ماشین‌آلات و پیمان‌های تهیه و نصب تجهیزات صنعتی که بیش از ۷۵ درصد برآورد هزینه پیمان به تهیه تجهیزات و ماشین‌آلات اختصاص دارد، مشمول این بخشنامه (شرایط عمومی پیمان و شرایط خصوصی پیمان) نمی‌شود [۱].

با توجه به شرایط ویژه پروژه‌های صنعت نفت ایران، وزیر محترم نفت وقت، طی نامه شماره ۲۷۸۳-۲۸/۱-۲۸ مورخ ۸۳/۸/۶، موافقت‌نامه شرایط عمومی قرارداد را به مدیران صف و ستاد وزارت نفت ابلاغ کرد (شکل-۱).

در حوزه صنایع بالادستی صنعت نفت نیز هیئت وزیران در جلسه ۱۳/۵/۱۳۹۵ به پیشنهاد وزارت نفت و به استناد جز (۳) بند (ت) ماده (۳) و ماده (۷) قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت - مصوب ۱۳۹۱ و با توجه به مفاد سیاست‌های ابلاغی بخش انرژی، بندهای (۱۲)، (۱۳) و (۱۴) سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و بندهای (۱۲)، (۱۷) و (۱۸) سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری و با هدف توسعه میدان‌ها/مخزن‌ها با اولویت میداین مشترک، اجرای طرح‌های توسعه میداین/مخازن جدید از اکتشاف تا بهره‌برداری و اجرای طرح‌های صیانت از مخازن (بهبود و افزایش ضریب بازیافت) تا سقف تولید اضافه روزانه یک میلیون بشکه نفت خام و دویست و پنجاه میلیون مترمکعب گاز طبیعی، شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی صنعت نفت و گاز را تصویب کرد که در ابلاغیه شماره ۵۷۲۲۵/ت/۵۳۳۶۷-هـ مورخ ۹۵/۵/۱۶ شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی صنعت نفت و گاز به وزارتخانه‌های ذینفع ابلاغ شد. در این مقاله مجموعه شرایط عمومی صنعت نفت موضوع ابلاغیه وزیر نفت و نشریه ۴۳۱۱ با یکدیگر مقایسه و موارد اصلاحی

وجود آیتم‌های زیاد اجرایی در پروژه‌های عمرانی و دخالت ذینفعان متعدد در صورت عدم شفافیت در مفاد پیمان و ملزومات و پیوست‌های آن باعث به چالش کشیده شدن پروژه خواهد شد. از این رو شرایط عمومی پیمان به عنوان یک پروتکل ثابت برای پیشبرد اهداف موافقت‌نامه پیشنهاد شد که با تغییر شرایط پیمان‌ها، بازنگری جدی و تغییرات عمده در ماده واحدهای ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۵۳ شرایط عمومی پیمان‌ها در سال ۱۳۷۶ شروع شد و آخرین مجموعه شرایط عمومی پیمان مصوب ۱۳۸۷/۳/۳ ابلاغ گردید و از آن تاریخ تاکنون تغییری در آن ایجاد نشده است. البته مجموعه شرایط عمومی صنعت نفت با نشریه ۴۳۱۱ سازمان برنامه تفاوت‌هایی دارد که لازم است با توجه به تغییر تکنولوژی و مدیریت پروژه و شرایط خاص پروژه‌های صنعت نفت، مفاد چالش‌زای آن بررسی و مقایسه شود.

آخرین ویرایش شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان (نشریه ۴۳۱۱) بر اساس بخشنامه شماره ۵۴/۸۴۲ - ۱۰۲/۱۰۸۸ در تاریخ ۱۳۸۷/۳/۳ به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران ابلاغ شد. این موافقت‌نامه (شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان و مقررات آنها) به استناد ماده ۲۳۳ قانون برنامه و بودجه، آیین‌نامه اجرایی آن و نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور (مصوبه ۲۴۵۲۵/ت/۱۳۸۹۸-هـ مورخ ۷۵/۴/۴ هیئت وزیران)، از نوع گروه اول (لازم‌الاجرا) بوده و باید برای انعقاد پیمان‌ها مورد استفاده قرار گیرد و در مواردی که این مجموعه به طور کامل پاسخگوی نیازهای پروژه نباشد، دستگاه اجرایی تغییرات مورد نظر خود را به سازمان برنامه و بودجه پیشنهاد می‌کند تا پس از تأیید معاونت راهبردی ریاست جمهوری (سازمان برنامه و بودجه) اجرا شود. همچنین طی این بخشنامه، پیمان‌های حمل و نقل، خرید مصالح،

* نویسنده‌ی عهده‌دار مکاتبات (es_radgozar@yahoo.com)

بخش تخصیص خسارت‌های ناشی از تاخیرات پرداخته [۱۲] و قنبری و قربانیان (۱۳۹۵) به بررسی تاخیرات در قراردادهای EPC پرداخته‌اند [۱۳].

۲- مقایسه شرایط عمومی قراردادهای صنعت نفت و نشریه ۴۳۱۱

شرایط عمومی که توسط وزیر نفت به واحدهای صنعت نفت ابلاغ شد، از نظر مفهومی تفاوتی با نشریه ۴۳۱۱ ندارد، در جدول ۱- علاوه بر موارد اختلافی بین شرایط عمومی پیمان نشریه ۴۳۱۱ و شرایط عمومی پیمان‌های شرکت ملی نفت، پیشنهادهای برای اصلاح و بهینه کردن شرایط عمومی صنعت نفت بیان شده است.

در ردیف ۵ جدول که از چالش‌های مهم قراردادی در پروژه‌های صنعت نفت بوده و اکثر پروژه‌ها به دلیل دسترسی نامناسب در تأمین نیازهای اسکان با مشکلات زیادی مواجه هستند، پیشنهاد می‌گردد تعریف شرایط مناسب حداقل در شرایط خصوصی پیمان‌ها مشخص و بند مشابه برای جلوگیری از انحصار در ارائه خدمات رفاهی افزوده شود. البته به‌طور کلی واگذاری تأمین محل اسکان و تهیه غذا، آب و... به پیمانکار پیشنهاد می‌شود. در ردیف ۷ جدول، در شرایط عمومی پیمان صنعت نفت عبارت "واگذاری حقوق" قید شده که پیشنهاد می‌شود، همانند موارد مندرج در نشریه ۴۳۱۱ به "واگذاری بخشی از اختیارات" تغییر کند.

در ردیف ۱۱ جدول نیز راهکار حل دعوی در صورت تناقض یا تفاوت نظر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و معاونت امور مهندسی و فن آوری وزارت صنعت نفت، مرجع تصمیم‌گیری مشخص نشده است. پیشنهاد می‌شود به دلیل ماهیت پروژه‌های صنعت نفت، استعلام معاونت امور مهندسی و فن آوری وزارت نفت ظرف مدت ۱۰ روز به‌عنوان مرجع اصلی ذکر شود. همچنین در مورد شرایط خصوصی نیز لازم است که واحد کنترل پروژه و بازرگانی و تدارکات در مورد تعهدات و گزارش‌های پیشرفت، نظرات خود را

برای شرایط عمومی پیمان‌های صنعت نفت پیشنهاد می‌شود. با گذشت بیش از دو دهه از تدوین نشریه ۴۳۱۱ و تغییرات زیاد وضعیت اقتصادی و مدیریتی پروژه‌ها، به نظر می‌رسد تغییر و اصلاح برخی از مفاد این مجموعه یا مجموعه‌های مشابه دیگر سازمان‌ها نظیر شرکت ملی نفت ایران، می‌تواند سبب عملکرد بهتر در پروژه‌ها شود.

۱- تحقیقات پیشین

بنی هاشمی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به بررسی شرایط فسخ پیمان مفاد ۴۶ و ۴۷ شرایط عمومی پیمان پرداخته و پیشنهاد اصلاح در این دو ماده را مطرح کرده است [۲]. ساجدی و حمزه‌پور (۱۳۹۴) نیز در مقاله‌ای تحت عنوان "ارزیابی مفاد ماده ۴۸ شرایط عمومی پیمان‌های متعارف و مقایسه با ضوابط فیدیک" به بررسی ماده ۴۸ و ضرر و زیان پیمانکار در قبال قصور کارفرما پرداخته‌اند [۳] و صادقی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای ضوابط خرید کالا را در مصر و ایران براساس شرایط عمومی با هم مقایسه کرده است [۴]. همچنین میردهقان و خوانین‌زاده (۱۳۹۳) به بررسی چالش‌های موجود در مفاد ماده‌های ۲۹ و ۳۰ شرایط عمومی پیمان و ارائه راهکارهای مدیریتی پرداخته و معتقدند شرایط عمومی پیمان در باب جبران خسارت ناشی از تاخیرات پیمانکار و کارفرما دارای کاستی‌هایی است و ریسک‌های افزایش هزینه ناشی از تاخیرات نیز به طور منصفانه در مفاد آن تقسیم نشده است [۵]. بیژنی و افضل‌ی (۱۳۹۲) به پژوهش در علل تاخیر و انواع آن در پروژه‌های عمرانی پرداخته‌اند و با نگاهی تحلیلی بر شرایط عمومی پیمان، به بررسی و نحوه محاسبه ضرر و زیان ناشی از تاخیرات مجاز پیمانکاران و برخی ابهامات در شرایط عمومی پیمان پرداخته و پیشنهاد رفع موارد یا تدقیق در آن را داشته‌اند [۶]. اسدی و زیدآبادی (۱۳۹۴) نیز در مطالعه‌ای به بررسی ماده ۱۷ شرایط عمومی پیمان پرداخته‌اند [۷] و در مقاله "شناسایی عوامل اختلاف قراردادهای عمرانی جهت بازنگری در شرایط عمومی پیمان" به بررسی مجموعه شرایط عمومی پیمان پرداخته و بسیاری از تعارضات به وجود آمده را در ضعف برخی از مفاد شرایط عمومی پیمان می‌دانند [۸].

سلامی (۱۳۹۴) نیز به بررسی ماده ۳۰ شرایط عمومی پیمان پرداخته و آن را با مواد مشابه در فیدیک مقایسه کرده است [۹] و رنجبر (۱۳۹۴) در مطالعه‌ای دیگر ماده ۳۰ شرایط عمومی پیمان و تطویل مدت زمان اجرایی پروژه‌ها را بررسی کرده است [۱۰]. روانشادی و بابادیان (۱۳۸۶) هم در مقاله‌ای با عنوان "نارسایی‌های شرایط عمومی پیمان عملیات پیمانکاری و ارائه راه‌حل‌های پیشنهادی" به بررسی مجموعه شرایط عمومی پیمان نظیر عدم احتساب تعطیلی‌های ناشی از بارندگی، وجود ابهام در تهیه نقشه‌های اجرایی تفصیلی توسط پیمانکار، تعلق یا عدم تعلق ضرایب تعدیل به مبلغ خسارات تأخیر در تحویل کارگاه و زمین‌های محل اجرای موضوع پیمان، تأخیر در پرداخت مطالبات پیمانکار توسط کارفرما، جریمه تأخیر در اجرای کار و آزادسازی تضمین انجام تعهدات، پرداخته‌اند [۱۱].

محمد کریمی (۱۳۹۱) نیز در مقاله‌ای با عنوان "نقد و بررسی تفاوت شرایط عمومی پیمان ایران با شرایط قراردادهای بین‌المللی" به بررسی تفاوت شرایط قراردادهای بین‌المللی و شرایط عمومی پیمان ایران در

۱ | ابلاغ شرایط عمومی پیمان‌های صنعت نفت

ردیف	ماده یا مواد شرایط عمومی	شرایط عمومی صنعت نفت	شرایط عمومی نشریه ۴۳۱۱	پیشنهاد جایگزینی برای شرایط عمومی صنعت نفت
۱	ماده ۳ پیوست بخشنامه بند ۳-۱۰	در کارهایی که به ماشین آلات و ابزار خاصی نیاز است که در داخل کشور نمی‌توان تأمین کرد، کارفرما، با توجه به مقررات ارزی کشور و سهمیه ارزی که در اختیار دارد، نوع، تعداد و مشخصات ماشین آلات مورد نیاز و اعتبار ارزی که برای این منظور اختصاص خواهد داد را در ماده «۳۸-ه» شرایط خصوصی پیش‌بینی می‌نماید. پرداخت معادل ریالی این ماشین آلات و دیگر هزینه‌های خرید آنها به عهده پیمانکار است و مالکیت آنها متعلق به پیمانکار می‌باشد. در کارهایی شرایط خصوصی آنها به روش ترک مناقصه به پیمانکار ارجاع می‌شود، مفاد ماده «۳۸-ه» باید پیش از ارجاع کار به پیمانکار، به تأیید هیئت مدیره شرکت اصلی برسد.	تاییدات توسط سازمان برنامه و بودجه انجام می‌گیرد.	
۲	ماده ۳ پیوست بخشنامه بند ۳-۱۱	در پیمان‌هایی که کارفرما در نظر دارد به منظور ایجاد انگیزه برای تسریع در کار، هزینه تسریع کار به پیمانکار پرداخت کند، باید میزان و شرایط مورد نظر برای پرداخت آن را همراه با مشخصات اصلی کار، جهت تصویب به کمیسیون معاملات مربوط منعکس و پس از تأیید آن اقدام گردد.	تاییدات توسط سازمان برنامه و بودجه انجام می‌گیرد.	بجای کمیسیون معاملات، هیئت سه نفره کارشناسان فنی شرکت مربوطه و شرکت مادر طی جلسه توجیهی با نفرات کمیسیون معاملات ضریب تسریع تصویب و اجرایی شود.
۳	ماده ۳ پیوست بخشنامه بند ۳-۱۳	بخشنامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط که در زمان پیشنهاد قیمت یا توافق نهایی نافذ است، مورد عمل قرار می‌گیرد.	مورد ذکر شده در ماده مشابه نشریه ۴۳۱۱ کامل تر است و عیناً در شرایط عمومی قراردادهای صنعت نفت جایگزین شود.	
۴	شرایط عمومی ماده ۱۲-ابنیه، کار، کارگاه، تجهیز و برچیدن کارگاه	در بند الف تعریف ابنیه ارائه شده	تعریف ابنیه در ماده وجود ندارد (یک بند از شرایط عمومی صنعت نفت کمتر است)	
۵	شرایط عمومی ماده-۱۷ کارکنان بند ب	این قسمت از بند ب ماده ۱۷ در شرایط عمومی صنعت نفت حذف شده است	ب) تأمین نیروی انسانی مورد نیاز و محل سکونت مناسب، آب آشامیدنی و روشنایی کافی برای آنها به عهده پیمانکار است. پیمانکار باید برای تدارک دائمی آذوقه کارگران، اقدامات لازم به عمل آورد، بدون آنکه این اقدام برای وی حق انحصاری ایجاد کند و به آزادی کارگران در تأمین مواد مورد نیاز آنها، از هر منبعی که مایل به تحصیل آن باشند، محدودیتی وارد سازد. بهای آذوقه که بدین ترتیب از طرف پیمانکار تهیه می‌شود، نباید از بهای جنس مشابه در نزدیک‌ترین شهر یا محل گران‌تر باشد و پیمانکار نمی‌تواند هزینه‌های دیگری، مانند هزینه حمل را به قیمت‌های خرید اضافه کند.	برای جلوگیری از شرایط انحصار، به بند مشابه در شرایط عمومی صنعت نفت نیاز است و همچنین تعریف مربوطه باید شفاف شود.

ادامه جدول-۱ | موارد اختلافی بین شرایط عمومی پیمان نشریه ۴۳۱ و شرایط عمومی پیمان شرکت ملی صنعت نفت و پیشنهاد اصلاح شرایط عمومی پیمان صنعت نفت

ردیف	ماده یا مواد شرایط عمومی	شرایط عمومی صنعت نفت	شرایط عمومی نشریه ۴۳۱	پیشنهاد جایگزینی برای شرایط عمومی صنعت نفت
۶	شرایط عمومی ماده ۲۹ - تغییر مقادیر کار، قیمت‌های جدید، تعدیل نرخ پیمان بند ج تبصره	تبصره-در صورتی که پیمان با استفاده از فهرست‌های بهای واحد پایه منعقد شده باشد، چگونگی تعیین قیمت جدید، علاوه بر مفاد این بند، تابع دستورالعمل نحوه استفاده از قیمت‌های پایه در تعیین قیمت جدید با اولویت دستورالعمل یاد شده است.	شرایط عمومی ماده ۲۹ تبصره	به دلیل شرایط ویژه پروژه‌های صنعت نفتی لازم است که دستورالعمل قیمت جدید در صنعت نفت تدوین گردد.
۷	شرایط عمومی ماده-۳۱ انتقال به غیر	الف) کارفرما می‌تواند تمام یا قسمتی از حقوق یا اختیارات خود را با رعایت مقررات به اشخاص حقوقی یا حقیقی دیگری تفویض کند. در این صورت، انجام تعهدات کارفرما در رابطه با حقوق یا اختیارات تفویض شده بر عهده آن اشخاص خواهد بود. ب) کارفرما می‌تواند قسمتی از اختیارات خود را به شخص حقوقی که مدیریت طرح نامیده می‌شود، واگذار کند. کارفرما مدیریت طرح را با تعیین حدود اختیارات واگذار شده به پیمانکار معرفی می‌نماید. تمام تصمیم‌گیری‌های مدیریت طرح در چارچوب اختیارات واگذار شده، در حکم تصمیم کارفرما می‌باشد.	فقط بند-ب در این ماده وجود دارد. کارفرما می‌تواند قسمتی از اختیارات خود را به شخص حقوقی، که مدیریت طرح نامیده می‌شود، واگذار کند. کارفرما مدیریت طرح را با تعیین حدود اختیارات واگذار شده به پیمانکار معرفی می‌نماید. تمام تصمیم‌گیری‌های مدیریت طرح در چارچوب اختیارات واگذار شده، در حکم تصمیم کارفرما می‌باشد.	در این بند لفظ واگذاری حقوق محل تردید است و بهتر است به همان عبارت کلی‌تر یعنی آنچه در نشریه آمده است اکتفا شود.
۸	ماده-۳۴ تضمین انجام تعهدات تبصره-۱	تبصره-۱ حداکثر تا یک ماه پس از تحویل موقت، آخرین صورت وضعیت موقت طبق ماده ۳۷ بدون منظور داشتن مصالح پای کار تنظیم می‌شود. هرگاه براساس این صورت وضعیت، پیمانکار بدهکار نباشد یا جمع بدهی او از نصف کسور تضمین حسن انجام کار کمتر باشد، ضمانت‌نامه انجام تعهدات بی‌درنگ آزاد می‌شود. ولی هرگاه میزان بدهی پیمانکار، از نصف کسور تضمین حسن انجام کار بیشتر باشد، ضمانت‌نامه انجام تعهدات، بر حسب مورد طبق شرایط تعیین شده در ماده ۴۰ یا ۵۲ آزاد می‌شود.	تبصره-۱ حداکثر تا یک ماه پس از تحویل موقت، آخرین صورت وضعیت موقت طبق ماده ۳۷ بدون منظور داشتن مصالح پای کار تنظیم می‌شود. هرگاه براساس این صورت وضعیت، پیمانکار بدهکار نباشد یا جمع بدهی او از نصف کسور تضمین حسن انجام کار کمتر باشد، ضمانت‌نامه انجام تعهدات بی‌درنگ آزاد می‌شود. ولی هرگاه میزان بدهی پیمانکار، از نصف کسور تضمین حسن انجام کار بیشتر باشد، ضمانت‌نامه انجام تعهدات، بر حسب مورد طبق شرایط تعیین شده در ماده-۴۰ یا ۵۲ آزاد می‌شود.	در این تبصره لغت "بی‌درنگ" در شرایط عمومی پیمان صنعت نفت حذف گردیده است که لازم است به متن تبصره اضافه شود تا حقوق پیمانکاران رعایت گردد.
۹	ماده-۳۹ تحویل موقت بند-الف	در این حالت، اگر هیئت نقضی در کار مشاهده نکند یا نقایص در مهلتی که از سوی هیئت تعیین شده است رفع شود، تاریخ شروع دوره تضمین، ۲۰ روز پس از تاریخ اعلام آمادگی کار از سوی پیمانکار که به تأیید مهندس مشاور رسیده است می‌باشد، مگر آنکه زمانی که پیمانکار صرف رفع نقص می‌کند، بیش از مهلت تعیین شده باشد که در این صورت، تاریخ شروع دوره تضمین، برابر تاریخ رفع نقص که به تأیید مهندس مشاور رسیده است، منهای مدت تأخیر تشکیل هیئت در محل (نسبت به مهلت ۲۰ روز) می‌باشد. کارفرما باید هزینه‌های حفظ و نگهداری از کار را برای مدت تأخیر در تحویل موقت (نسبت به مهلت ۲۰ روز) به پیمانکار پرداخت کند.	ماده-۳۹ تحویل موقت بند-الف	در این متن غلط املایی وجود دارد، لغت نقص باید اصلاح شود.

ردیف	ماده یا مواد شرایط عمومی	شرایط عمومی صنعت نفت	شرایط عمومی نشریه ۴۳۱۱	پیشنهاد جایگزینی برای شرایط عمومی صنعت نفت
۱۰	ماده-۳۹ تحویل موقت بند-هـ	ه) پس از تقاضای پیمانکار بر ای تحویل موقت، در صورتی که آماده بودن کار برای تحویل موقت مورد تأیید مهندس مشاور باشد، ولی تدارکات لازم برای راه اندازی و انجام آزمایش‌های مورد نیاز مانند آب و برق که باید از سوی کارفرما تأمین شود فراهم نباشد، نحوه تحویل موقت و تحویل قطعی و آزاد کردن تضمین‌های پیمانکار با رعایت حقوق طرفین پیمان طبق نظر هیئت مندرج در ماده ۵۳ می‌باشد. نظر این هیئت قطعی و لازم‌الاجراست.	ه) پس از تقاضای پیمانکار بر ای تحویل موقت، در صورتی که آماده بودن کار برای تحویل موقت مورد تأیید مهندس مشاور باشد، ولی تدارکات لازم برای راه اندازی و انجام آزمایش‌های مورد نیاز مانند آب و برق که باید از سوی کارفرما تأمین شود فراهم نباشد، نحوه تحویل موقت و تحویل قطعی و آزاد کردن تضمین‌های پیمانکار با رعایت حقوق طرفین پیمان طبق نظر هیئت مندرج در ماده ۵۳ می‌باشد. نظر این هیئت قطعی و لازم‌الاجراست.	ه) پس از تقاضای پیمانکار بر ای تحویل موقت، در صورتی که آماده بودن کار برای تحویل موقت مورد تأیید مهندس مشاور باشد، ولی تدارکات لازم برای راه اندازی و انجام آزمایش‌های مورد نیاز مانند آب و برق که باید از سوی کارفرما تأمین شود فراهم نباشد، نحوه تحویل موقت و تحویل قطعی و آزاد کردن تضمین‌های پیمانکار با رعایت حقوق طرفین پیمان طبق نظر هیئت مندرج در ماده ۵۳ می‌باشد. نظر این هیئت قطعی و لازم‌الاجراست.
۱۱	ماده ۵۳ - حل اختلاف	۲) در مورد مسائل ناشی از برداشت متفاوت دو طرف از بخشنامه‌ها و مدارکی که توسط معاونت امور مهندسی و فن آوری وزارت صنعت نفت تهیه شده است، نیز از معاونت یاد شده استعلام نمایند و طبق نظر اعلام شده عمل کنند.	این بند در نشریه ۴۳۱۱ وجود ندارد.	در مورد تفاوت مابین نظر سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و معاونت امور مهندسی و فن آوری وزارت صنعت نفت، مرجع تصمیم‌گیری مشخص شود. پیشنهاد می‌شود به دلیل ماهیت پروژه‌های صنعت نفت استعلام معاونت امور مهندسی و فن آوری وزارت صنعت نفت ظرف مدت ۱۰ روز به‌عنوان مرجع اصلی ذکر گردد.
۱۲	شرایط خصوصی ماده ۱۸-هـ	ماده ۱۸-هـ) گزارش پیشرفت کار پیمانکار باید دارای جزئیات درج شده در ماه باشد		ذکر شود که این ماده حتماً توسط واحد کنترل پروژه و تکمیل و تاییدات لازم از مدیر پروژه اخذ شود.
۱۳	شرایط خصوصی ماده ۲۱-و	ماده ۲۱-و) چگونگی پرداخت هزینه احداث و نگهداری راه‌های انحرافی به پیمانکار، به شرح درج شده در ماده است :		ذکر شود که این در ماده حتماً شرایط خریدهای کارفرمایی لحاظ شود و آیتم‌های آن بخصوص در مورد قیر، آسفالت و مالچ و سایر مشتقات صنعت نفتی مشخص گردد.

قبل از امضای قرارداد اعلام نمایند تا در ادامه کار نیاز به نامه‌نگاری نباشد.

در خصوص شرایط خصوصی (ردیف-۱۳ جدول)، لازم است که خریدهای کارفرمایی دقیقاً لحاظ شود. بخصوص در مواردی که شرکت ملی نفت و یا دیگر شرکت‌ها، توانایی انجام آن را دارند، موارد به‌صورت شفاف نوشته و مبنای قیمت‌گذاری مشخص شود.

در ماده-۲۸ تحویل کارگاه در تبصره ذیل بند ج آمده است "هرگاه کارفرما نتواند کارگاه را به پیمانکار به تریبی تحویل دهد که پیمانکار بتواند کار را طبق برنامه زمانی تفصیلی انجام دهد و مدت تأخیر در تحویل کارگاه بیش از یک ماه شود، کارفرما به منظور جبران خسارت تأخیر در تحویل کارگاه، هزینه‌های اضافی ایجاد شده برای پیمانکار را که طبق رابطه زیر محاسبه می‌شود، پرداخت می‌کند، مشروط به اینکه با تأیید مهندس مشاور، پیمانکار در محل‌های تحویل شده، تأخیر غیرمجاز نداشته باشد. در مورد

هزینه‌های تأخیر در تحویل کارگاه، فرمول مذکور در این تبصره تکاپوی هزینه‌های پیمانکار را نمی‌کند و لازم است که ضریب فرمول تعدیل شود و هزینه ماشین‌آلات نیز مطابق با شرایط واقعی تعدیل شود و هزینه اهمال کارفرما به پیمانکار تحمیل نشود.

در ماده-۳۰ تغییر مدت پیمان، مدت زمان پیمان مشخص می‌شود که با توجه به شرایط خاص پروژه‌های صنعت نفت از نظر شرایط اجرایی و محیطی و... پیشنهاد می‌شود که با نظر شورایی شامل نمایندگان معاونت مهندسی و توسعه، امور حقوقی یا قراردادها و مجری پروژه، ضریبی به‌عنوان ضریب تأخیر مجاز زمانی برای هر پروژه به‌صورت مجزا در نظر گرفته شود و در این محدوده زمانی تاخیرات مجاز تلقی شود و قبل از ابلاغ قرارداد به مجری پروژه موارد ابلاغ گردد.

در ماده-۴۹ تعلیق بند ب شرایط عمومی پیمان "کارفرما هزینه‌های بالاسری پیمانکار را در دوران تعلیق، به میزان تعیین شده در اسناد و

قبل از امضای قرارداد اعلام نمایند تا در ادامه کار نیاز به نامه‌نگاری نباشد.

در خصوص شرایط خصوصی (ردیف-۱۳ جدول)، لازم است که خریدهای کارفرمایی دقیقاً لحاظ شود. بخصوص در مواردی که شرکت ملی نفت و یا دیگر شرکت‌ها، توانایی انجام آن را دارند، موارد به‌صورت شفاف نوشته و مبنای قیمت‌گذاری مشخص شود.

در ماده-۲۸ تحویل کارگاه در تبصره ذیل بند ج آمده است "هرگاه کارفرما نتواند کارگاه را به پیمانکار به تریبی تحویل دهد که پیمانکار بتواند کار را طبق برنامه زمانی تفصیلی انجام دهد و مدت تأخیر در تحویل کارگاه بیش از یک ماه شود، کارفرما به منظور جبران خسارت تأخیر در تحویل کارگاه، هزینه‌های اضافی ایجاد شده برای پیمانکار را که طبق رابطه زیر محاسبه می‌شود، پرداخت می‌کند، مشروط به اینکه با تأیید مهندس مشاور، پیمانکار در محل‌های تحویل شده، تأخیر غیرمجاز نداشته باشد. در مورد

نتیجه‌گیری

پیمان و مستندات آن به‌عنوان سند اصلی هر پروژه باید با در نظر گرفتن تمامی حالات و مشکلات روند اجرای پروژه تدوین شده تا در صورت بروز مشکل در اجرای کار و یا بروز اختلاف و عدم توافق فی‌مابین ذینفعان و مسئولین، شفافیت لازم را برای اتخاذ تصمیم صحیح فراهم سازد. از آنجا که عامل زمان، حساس‌ترین عامل ساخت هر پروژه است، ضرورت دارد که مفادی که بر روی تأخیر در روند اجرای پروژه اثرگذار هستند، با دقت بیشتری بازنگری شود و متناسب با پیشرفت تکنولوژی ساخت، ماشین‌آلات و دانش عوامل اجرایی ارتقاء یابند. عامل بعدی عدم شفافیت برخی از مواد در صورت بروز اختلاف است که هر ماده از شرایط عمومی، باید شفاف امکان دفاع داشته باشد. در نهایت با توجه به موارد مذکور، تجدیدنظر در برخی از مفاد شرایط عمومی پیمان صنعت نفت به دلیل اهمیت آنها ضروری است که موارد پیشنهادی بیان شد.

مدارک پیمان، به پیمانکار می‌پردازد. اگر در اسناد و مدارک پیمان تعیین هزینه‌های یاد شده به توافق طرفین در زمان ابلاغ تعلیق موکول شده باشد، کارفرما در مورد میزان آن با پیمانکار توافق می‌نماید. در صورتی که در اسناد و مدارک پیمان، هیچ نوع پیش‌بینی برای پرداخت هزینه‌های بالاسری پیمانکار در دوره تعلیق نشده باشد، کارفرما ماهانه مبلغی معادل ۱۰ درصد متوسط کارکرد فرضی ماهانه را به پیمانکار می‌پردازد. اگر به دستور کارفرما، قسمتی از کار متوقف شود، بابت هزینه‌های پیش‌گفته در مدت تعلیق، ماهانه مبلغی معادل ده درصد متوسط کارکرد فرضی ماهانه، به تناسب مبلغ کار متوقف شده، به پیمانکار پرداخت می‌شود. برای تعیین هزینه تعلیق، کسر ماه به تناسب محاسبه می‌شود. در این ماده هم در خصوص هزینه بالاسری دوران تعلیق پیش‌بینی خاصی انجام نشده است و باید در اسناد و مدارک پیمان این هزینه قید گردد. در غیر این صورت در دوره تعلیق مشکلات زیادی به وجود خواهد آمد.

پانویس‌ها

1. Stockholder

منابع

[1] <http://www.civilmaster.ir>

[۲] بنی‌هاشمی، سید مهدی، ۱۳۹۴، بررسی فسخ قراردادهای دولتی در شرایط عمومی پیمان، کنفرانس جهانی افق‌های نوین در علوم انسانی، آینده‌پژوهی و توانمندسازی، شیراز، گروه پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز،

www.civilica.com/Paper-SCIENTIFIC01-SCIENTIFIC01_131.html

[۳] ساجدی، سید فتح‌الله. حمزه پور، مسعود، ۱۳۹۴، ارزیابی مفاد ماده ۴۸ شرایط عمومی پیمان‌های متعارف و مقایسه با ضوابط فیدیک، سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در مهندسی عمران، معماری و مدیریت شهری، تهران، دانشگاه صنعتی خواجه‌نصیرالدین طوسی،

www.civilica.com/Paper-CEUCONF03-CEUCONF03_323.html

[۴] صادقی، محمد، ۱۳۹۴، تعهدات پیمانکار در حقوق مصر و شرایط عمومی پیمان در ایران، کنفرانس جهانی افق‌های نوین در علوم انسانی، آینده‌پژوهی و توانمندسازی، شیراز، گروه پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز،

www.civilica.com/Paper-SCIENTIFIC01-SCIENTIFIC01_236.html

[۵] میر دهقان، سید محمد. خوانین زاده، امیر بهنام، ۱۳۹۳، بررسی چالش‌های موجود در مفاد ماده‌های ۲۹ و ۳۰ شرایط عمومی پیمان و ارائه راهکارهای مدیریتی، اولین همایش ملی عمران، معماری و توسعه پایدار، یزد، دانشگاه پیام نور یزد،

http://www.civilica.com/Paper-CEASD01-CEASD01_210.html

[۶] بیژنی، بابک. افضل‌ی، حسام‌الدین، ۱۳۹۲، مروری بر محاسبه ضرر و زیان تاخیرات مجاز در شرایط عمومی پیمان، اولین همایش بین‌المللی و چهارمین همایش ملی عمران شهری، سمنندج، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنندج،

http://www.civilica.com/Paper-NCUD04-NCUD04_218.html

[۷] اسدی زیدآبادی، محمدهادی. اسدی زیدآبادی، مجتبی، ۱۳۹۴، شناسایی عوامل بروز ادعا در ماده ۱۷ شرایط عمومی پیمان، کنفرانس بین‌المللی انسان، معماری،

عمران و شهر، تبریز، مرکز مطالعات راهبردی معماری و شهرسازی،

www.civilica.com/Paper-ICOHACC01-ICOHACC01_172.html

[۸] اسدی زیدآبادی، محمدهادی. اسدی زیدآبادی، مجتبی، ۱۳۹۴، شناسایی عوامل اختلاف قراردادهای عمرانی جهت بازنگری در شرایط عمومی پیمان، اولین کنفرانس بین‌المللی عمران، معماری و توسعه اقتصاد شهری، شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات فارس،

www.civilica.com/Paper-CIVILED01-CIVILED01_196.html

[۹] سلامی، حسن، ۱۳۹۴، نقد و بررسی ماده ۳۰ شرایط عمومی پیمان، دومین کنفرانس ملی مدیریت ساخت و پروژه، تهران، موسسه آموزش عالی علاءالدوله سمنانی،

http://www.civilica.com/Paper-NCCPM02-NCCPM02_080.html

[۱۰] رنجبر، علی، ۱۳۹۴، نقدی بر ماده ۳۰ شرایط عمومی پیمان و بررسی خسارت‌های ناشی از تطویل پیمان، دومین کنفرانس ملی مدیریت ساخت و پروژه، تهران، موسسه آموزش عالی علاءالدوله سمنانی،

www.civilica.com/Paper-NCCPM02-NCCPM02_038.html

[۱۱] روانشادی، جمشید و عدی بابادیان، ۱۳۸۶، نارسایی‌های شرایط عمومی پیمان عملیات پیمانکاری و ارائه راه‌حل‌های پیشنهادی، دومین کنفرانس ملی تجربه‌های ساخت شبکه‌های آبیاری و زهکشی، کرج، موسسه تحقیقات فنی و مهندسی وزارت جهاد کشاورزی،

http://www.civilica.com/Paper-ICCID02-ICCID02_015.html

[۱۲] محمد کریمی، شهریار و همکاران، ۱۳۹۱. به بررسی تفاوت شرایط قراردادهای بین‌المللی و شرایط عمومی پیمان ایران. مجله علمی پژوهشی شریف. دوره ۲-۲۸، شماره ۲، صفحه ۱۲۳-۱۲۹.

[۱۳] قنبری، مرضیه. قربانیان، حسین (۱۳۹۵)، تأخیر در قراردادهای پیمانکاری (EPC)، اولین کنفرانس بین‌المللی هزاره سوم و علوم انسانی کوالا لامپور